

O berzi na jednostavan i praktičan način

Kom tipu ljudi pripadaš?

Da li si već razmišljao o tome koliko ljudi na svetu posluje na berzi? Radi se o redu veličine od najmanje nekoliko stotina miliona!!

A ti? Da li si (već) u „igri”? Da li si kupio već nešto na berzi?

Ako ne, povešću te na kratko putovanje do najvećeg tržišta na svetu. Zašto bi uopšte krenuo tamo?

Različiti su motivi koji podstiču ljude da krenu da rade na berzi.

U velikom broju slučajeva, to su avanturizam i pohlepa, a samo mali procenat kreće uz svesno donesenu odluku da žele ravnomerno i dugoročno uvećanje sopstvenog kapitala.

Šta misliš ko napušta parket kao pobednik?

Samo manji broj ljudi koji na berzi rade planski, svesno, staloženo, istrajno, primenjujući određena znanja; koji poznaju pravila igre i spremni su da ih ispoštuju, da bi mogli sebi da obezbede bolji životni standard. Ne mislim pre svega na novac i bogatstvo. Oni koji su odabrali berzu, upoznali su jedan drugačiji, slobodniji način života koji u sebi nosi ogromne mogućnosti. Naravno, i novac ide uz to ali je suština kvalitetan život uz mnogo slobodnog vremena i sigurniju budućnost.

Šta te sprečava?

Samo ti nedostaje znanje ili možda hrabrost? Možeš naravno da kažeš da je opasno, nepredvidivo, da je potrebno imati sreće... i sva ostala opšta mesta. To može da bude slučaj ako još nemaš iskustva u ovoj oblasti...ako se samo oslanjaš na mišljenja drugih.

Ukoliko si uveren da **bez znanja ne vredi** izaći na ovo bojno polje... dobro vidiš situaciju.

Ali to ne treba da te obeshrabri!

Ovo znanje može da se strekne. Prikazaću ti neke od osnovnih elemenata logike i sistema donošenja odluka... samo prati pažljivo!

Hrabrost

Možda si već čuo da je berza opasan teren... ipak neki dobro zarađuju na njoj...

Da li si već razmišljao o tome da i ti možeš da budeš među tim „nekima”? Onima koji umeju da **koriste tu ogromnu snagu**.

Nije ovo neki mističan svet, samo ga zapravo malo ljudi poznaje.

Ako naučiš kako se to radi, vremenom ćeš moći da iz statusa zaposlenog pređeš u slobodan svet investitora.

Krenimo od osnova ... ali krupnim koracima!

Kao prvo, da raščistimo šta je tvoj cilj!

To može da bude:

- da zaradim mnogo, mnogo novca
- da budem potpuno slobodan
- da imam mnogo više slobodnog vremena
- da obezbedim budućnost svoje porodice
- ...

Sve je to dostižno, ako tačno znaš koji je tvoj cilj, možeš da odabereš tehniku trgovanja/ investiranja koja u najvećoj meri podržava ostvarivanje tvog cilja.

Širok je izbor mogućnosti na berzi (i drugim sličnim tržištima).

Imaš slobodu da odabereš:

- kojim ćeš proizvodima trgovati
- na tržištu koje zemlje ćeš trgovati
- kada ćeš trgovati
- koliko vremena ćeš posvetiti trgovanju
- s kolikim kapitalom ćeš trgovati

- koliki rizik preuzimaš
- da li ćeš primenjivati brze ili spore tehnike
- da li želiš da iskoristiš mogućnost trgovanja s višestrukim iznosima novca u odnosu na tvoj sopstveni kapital... besplatno?!
- ...

Tehniku trgovanja možeš da prilagodiš svom životnom stilu i slobodnom vremenu kojim raspolažeš.

Šta je u stvari berza?

Berza je tržište gde se susreću kupci i prodavci. Prodavci nude na prodaju svoje akcije (ili druge proizvode), a kupci žele da dođu u njihov posed po ceni koju smatraju povoljnom. Sve se to dešava na berzanskom tržištu.

Pristup ovom tržištu je lakši i udobniji čak i od odlaska na obližnju zelenu pijacu.

Ovde ne moraš fizički da budeš prisutan, već akcije (devizne parove, kriptovalute... i ostale proizvode) kupuješ i prodaješ od kuće, elektronskim putem, slično kao kada naručuješ nešto iz web prodavnice.

Kupovina se realizuje sa nekoliko pritisaka na dugme tastature i uglavnom traje svega nekoliko sekundi.

Ako smo se opredelili kojim proizvodima želimo da trgujemo, potrebno je da odaberemo jednu brokersku kuću preko koje ćemo sprovoditi transakcije.

Brokerske kuće

U današnje vreme naše naloge ne sprovode ljudi od krvi i mesa, već određeni softveri.

Među brokerskim kućama mogu postojati značajne razlike u pogledu kvaliteta i cena njihovih usluga.

Na šta moraš da paziš prilikom odabira brokerske kuće ako želiš da ti novac koji si uplatio bude na sigurnom?

- da bude pouzdana, s dugom tradicijom
- da cene njenih usluga budu prihvatljive
- ispitaj sve troškove
- proveriti po kom principu funkcioniše
- ispitaj platformu za trgovanje koju ti pruža
- upoznaj sve neophodne procedure
- ispitaj da li podržava primenu tvojih strategija
- koliko je korisnički orjentisana
- da li tokom rada ima neočekivanih prekida, zastoja
- da li pruža precizne podatke
-

Kao što je gore navedeno, kupovinu i prodaju je tehnički veoma lako izvesti... zahteva svega nekoliko pritisaka na dugme tastature.

Pravo pitanje je: Šta i kada kupiti?

U prvom koraku treba da odabereš proizvod – iz ponude koja je inače prilično velika – čija vrednost (cena) raste.

Mit i stvarnost:

Šta misliš, zbog čega se cene na berzi stalno menjaju?

Većina ljudi i dan danas veruje da cena akcija određene kompanija na berzi raste, ako je data kompanija poslovala sa dobitkom, ima dobre finansijske rezultate, eventualno je dobila novog direktora koji je veoma poznat ili je jednostavno New York Times pisao dobre stvari o njoj.

Moguće je da i gore pomenute okolnosti imaju kratkoročan efekat ali cene pokreće nešto mnogo jače. To je snaga koja pokreće i sve ostalo u svetu- način razmišljanja i uverenja ljudi. Velike mase trgovaca prisutnih na berzi imaju neko svoje mišljenje o kompaniji, o akcijama kompanije kojima trguju.

Odluke donose u skladu sa svojim razmišljanjima, očekivanjima, uverenjima.

Cene na berzi pokreću uverenja mase trgovaca.

Na tržištu su prisutne dve strane: mase kupaca i prodavaca. Trenutna cena je rezultat njihove borbe. Drugim rečima **ponuda i potražnja**. Taj odnos snaga može da se menja veoma brzo.

Grafikoni cene

Cene akcija možemo da pratimo putem grafikona cene. Uočavanjem određenih pravilnosti i prepoznavanjem karakteristika cenovnih promena, otvara se mogućnost za predviđanje budućih dešavanja.

Primer uočavanja procesa koji se ponavlja:

Prepoznavanje ovakvih pravilnosti pomaže nam u donošenju odluka. Tehnički analitičari tj. berzanski trgovci svoje odluke zasnivaju upravo na ovim zakonitostima.

Cena akcija ili nekog drugog berzanskog proizvoda nije uvek u konstantnom porastu ili padu. Ti periodi su naizmenično prisutni. Na taj način, grafikoni cena vrlo često imaju karakterističan oblik u vidu talasastog kretanja.

Ako želiš da trguješ, treba da pronađeš grafikon cene koji je pogodan za analizu.

Primer grafikona koji nije dobar za analizu:

Primer grafikona koji je dobar za analizu:

Važna polazna tačka za trgovca je da pronađe akcije čiji je grafikon cene:

- povezan, bez većih prekida
- da odaje harmoničnu sliku
- da je ta slika nastala usled velikog obima tj. velikog broja trgovanja

Kada je najbolje kupiti?

Trenutak za kupovinu

Ako već poznaješ činioce koji pokreću berzu i pronašao si proizvod čija vrednost raste, može da usledi kupovina.

U redu, ali kada?

Najčešće primenjivane situacije za pokretanje trgovanja su sledeće:

Kada se na grafikonu akcija (ili drugog proizvoda)

- kada se na grafikonu koji je u rastućem trendu kratkoročno formira niža cena u odnosu na cenu koja je bila aktuelna u neposrednoj prošlosti (kada se povuče u suprotnom smeru)
- ili kada kurs dobije zamah i preskoči jedan prepoznatljiv nivo (kada dođe do proboja).

U rastućem trendu nakon privremenog povlačenja cene:

Kod proboja nekog nivoa:

Koliko dugo zadržati kupljene akcije?

Dokle god ti **donose profit!**

Sve dok se vrednost kupljenog proizvoda povećava ili se makar ne smanjuje u značajnoj meri, zadržavamo ga.

Kada da ih prodaš?

Akcije treba prodati ako se više ne može očekivati da će se rast njihove cene nastaviti u narednom periodu. Tada ne možemo očekivati ni dalji rast profita, dakle putem prodaje akcija treba realizovati profit koji je nastao do tada.

1. Kada se kretanje cene u smeru koji je za nas povoljan, nakon određenog vremena posustane i primećujemo da već izvesno vreme nema značajnijih pomaka. U ovakvim slučajevim vredi izvaditi uloženi novac iz tih akcija i umesto njih naći druge, kod kojih se može očekivati dalje povećanje vrednosti uloženog kapitala.

2. Kada cena akcija, koja je prethodno bila u porastu, krene intenzivno da pada.

2. U situacijama kada se odmah nakon kupovine, smer kretanja cene promeni i nastane intenzivno pomeranje u suprotnom smeru.

Prodaja akcija (ili drugog proizvoda kojim se trguje) može da se realizuje:

- ručno, putem naloga sa trenutnim izvršenjem (nalog sa realizacijom po tržišnoj ceni)
 - transakcija se u ovom slučaju sprovodi odmah i možemo da očekujemo da će se prodaja akcija desiti u roku od nekoliko sekundi
- nalogom sa odloženim izvršenjem, u ovom slučaju prodaju automatski sprovodi softver, onog trenutka kada budu zadovoljeni određeni uslovi koje smo unapred zadali

Kako zaštititi profit?

Ukoliko si gore opisan proces sproveo do kraja i tržište te u tome podržalo, vrednost tvojih akcija će tokom vremena da raste. Posle izvesnog vremena biće potrebno da se iznos profita, tj. trenutna dobit, bude zaštićena. Ako si već jednom uspeo da je ostvariš, nemoj je vratiti tržištu.

Kako to možeš da postigneš?

U sklopu platforme za trgovanje, koju ti je obezbedila brokerska kuća, postoje razne vrste naloga. Pomoću njih možeš da zadaješ instrukcije brokerskoj kući. Jedan od takvih je i STOP nalog.

Putem STOP naloga možeš da podesiš cenu akcija pri kojoj želiš da ti brokerska kuća automatski proda akcije ako njihova cena krene u suprotnom smeru. Tu vrednos možeš sam da podesiš i da na taj način zaštitiš trenutni profit.

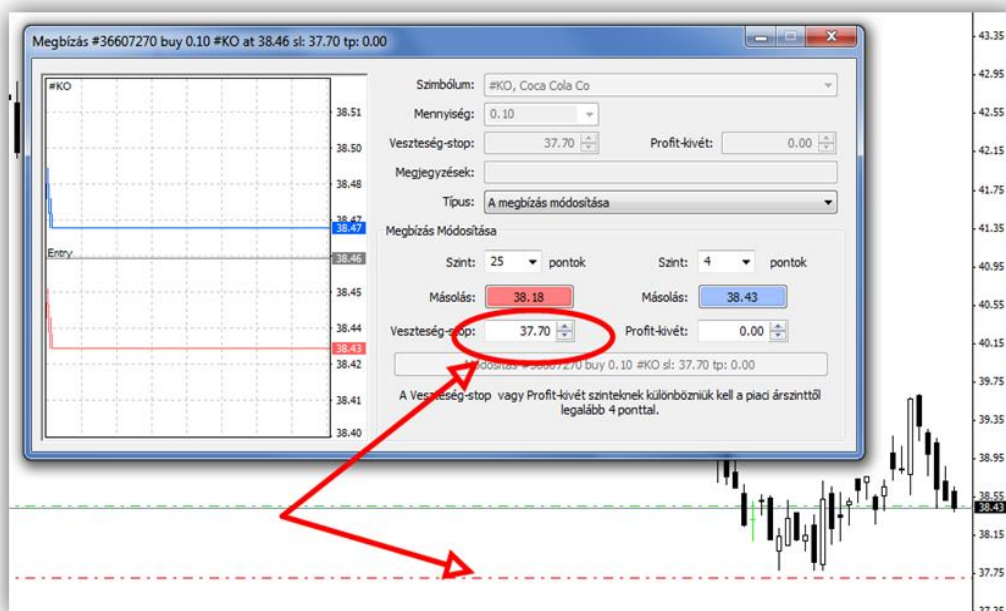
Kako zaštititi račun od velikih gubitaka?

Prilikom kupovine akcija (ili nekog drugog proizvoda) preuzimaš određeni rizik u odnosu na svoj kapital.

Ovaj rizik treba držati u određenim granicama, kako ti ceo kapital ne bi bio izložen mogućnosti nastanka fatalnih gubitaka u slučaju nastupanja bilo kakvih vanrednih dešavanja na tržištu.

Nivo preuzetog rizika možeš sam da odrediš. Vredi ga podesiti na nivo vrednosti čiji gubitak ne izaziva bol odnosno ne predstavlja pretnju po tvoju egzistenciju.

Podešavanje te vrednosti je moguće pomoću gore pomenutog STOP (loss) naloga.

Ako tako postupiš, **eliminisaćeš mogućnost nastanka velikih gubitaka, trgovanje će biti osigurano.**

Nivo preuzetog rizika se obično određuje u odnosu na ukupan kapital kojim se trguje.

Trgovci mogu da prmenjuju različita pravila u pogledu određivanja nivoa rizika u zavisnosti od proizvoda kojim trguju.

Na primer:

- U slučaju akcija 2%
- Na Forex- u 1 %
- ...

To znači da u slučaju ako trgovanje pređe u gubitak, izgubljeni iznos će biti minimalan u odnosu na tvoj ukupan kapital, tj. zaustaviće se na svega 1 ili 2% gubitka. Ovim se postiže da ona trgovanja koja se završe s gubitkom, neće u značajnoj meri uzdrmati tvoj ceo kapital.

Naravno, nije dovoljno samo rizik držati pod kontrolom, treba se truditi i da maksimalizujemo profit.

Dobar način za to je planiranje i procena potencijalno ostvarivog prinosa!

Ako pored rizika koji preuzimamo kalkulišemo i s veličinom mogućeg prinosa, svoje prihode možemo da planiramo i sa stanovišta odnosa preuzetog rizika i potencijalnog prinosa.

Prinos / rizik

Dok trgujemo na berzi, osim profitabilnih trgovanja moramo da imamo u vidu i trgovanja koja će se završiti s gubitkom. Za koju god formu investiranja da se opredelimo, moramo unapred da kalkulišemo i s mogućim gubicima. Forma trgovanja koja omogućava sprovođenje trgovanja isključivo s dobitkom nije poznata.

Ukoliko pokrećemo samo takva trgovanja gde je očekivani prinos veći od rizikovanog iznosa, ukupan rezultat velikog broja trgovanja će svakako biti pozitivan, čak i ako smer kretanja cene pogađamo samo u 50% slučajeva (kada bismo trgovali na slepo).

Ako primenimo i svoje znanje iz tehničke analize, možemo da postignemo mnogo bolji odnos od 1:1 koji bismo ostvarili trgovanjem na slepo, taj odnos u ovom slučaju može da bude i 3:1 u korist profitabilnih trgovanja.

Posmatrajući duži vremenski interval, ukupan rezultat ovako sprovedenih trgovanja može da bude izrazito pozitivan.

Proizvodi kojima može da se trguje:

Široj javnosti su uglavnom poznata dva proizvoda:

- akcije i
- devizni parovi na FOREX tržištu

Na berzi i vanberzanskim tržištima postoje još mnogi proizvodi kojima možemo da trgovamo primenjujući gore opisane principe.

To su na primer:

- opcije
- warrant- i
- futures- i
- CFD- ovi
- ETF- ovi
- proizvodi robne berze
- plemeniti metali
- ... i mogao bih još da nastavim.

Za sve njih je zajedničko da možemo njima da trgovamo ako naučimo primenu tehničke analize.

Sada ću te sprovesti kroz najosnovnije korake jednog jednostavnog trgovanja.

Primenimo zajedno sve elemente gore navedenog znanja!

1. Pronađi akcije čiji grafikona cene ima zadovoljavajući karakter.
2. Neka to sada za primer bude grafikon kompanije Apple, čija je šifra: AAPL

- a. grafikon je lep na oko, ravnomeran je i bez većih prekida
- b. može lako da se analizira

3. Za nivo rizika određuješ 2% u odnosu na ceo kapital
 - a. tj. ako ti ukupan kapital za trgovanje iznosi 1.000 \$, u jednom trgovanju možeš da rizikuješ 20\$
4. Pronađeš odgovarajući momenat za kupovinu...
 - a. i sprovedeš kupovinu s jednim pritiskom na taster
 - b. Razlog za pokretanje trgovanja u ovom primeru: skok cene iznad horizontalnog nivoa označenog zelenom linijom

5. Štitiš poziciju:
 - a. pri nivou cene koji si unapred odredio, pomoću stop (loss) naloga štitiš poziciju od gubitka koji bi bio veći od planiranog rizika
 - b. na slici je to prikazano u vidu kratke horizontalne linije crvene boje
 - c. ako se cena povuče prema dole, do te vrednosti (nivoa stop naloga), softver za trgovanje će automatski prodati tvoje akcije
 - d. na taj način, tvoj rizik će ostati u granicama planirane vrednosti (2%)
6. Cena akcija Apple- a je krenula u rast

7. Zaštita profita

- Pošto je usled povećanja cene akcija ovde već nastao određeni profit, treba ga zaštititi
- Profit koji je do sada nastao tokom trgovanja, možeš da zaštitiš od gubitka podizanjem stop nivoa (unapred unet nalog za prodaju). Profit koji će na ovaj način biti zaštićen, može se tretirati kao dobit koja je već ostvarena.
- Nivo stopa se sa početne vrednosti (1. crvena linija) podiže na jedan viši nivo (2.)

8. Zaštita rastućeg profita

- Cena nastavlja da se kreće u poželjnom smeru.

- b. Ovaj dinamičan rast donosi uvećanje profita.
- c. Tvoj zadatak je zaštita profita putem postepenog podizanja stop nivoa.
- d. Postepeno podižeš nivo stopa...3, 4, 5, 6... onoliko koliko ti to dalji rast cene omogućava.

- e. Talasi se formiraju sve učestalije i gušće (5, 6, 7). To ukazuje na usporavanje zamaha.
- f. Može da dođe do usporavanja ili zaustavljanja rasta cene.

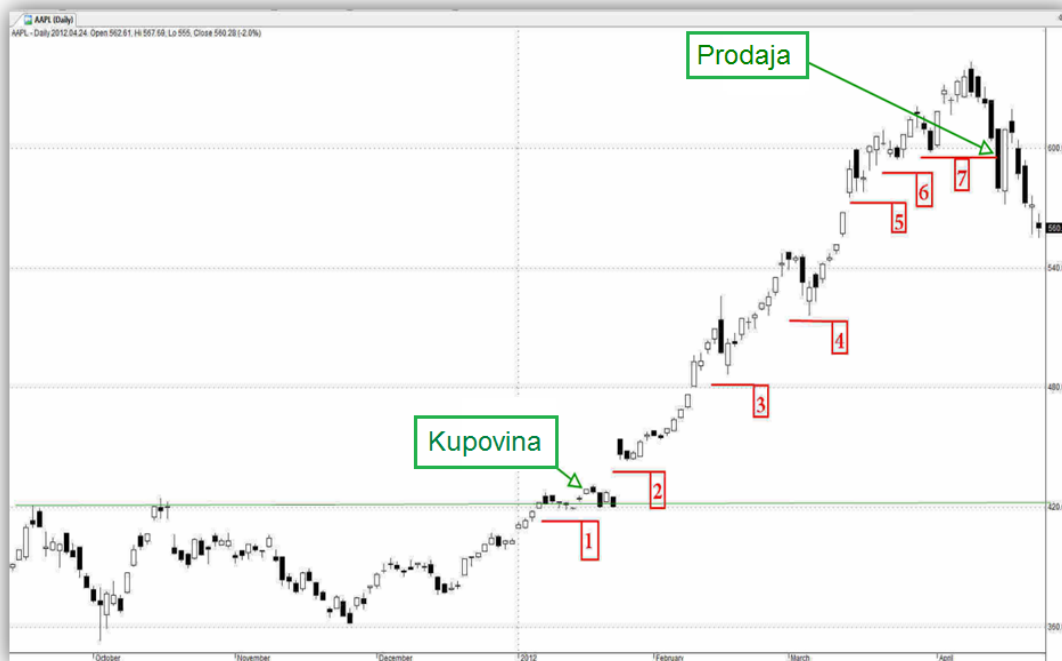

- g. Nakon sve učestalijeg nastanka manjih talasa, pojavljuju se simboli crne boje koji označavaju dane kada je cena bila u padu.
- h. Njihovo prisustvo povećava verovatnoću mogućeg zaustavljanja daljeg rasta cene.
- i. Cena kreće u suprotnom smeru.

- j. Pad cene se desio. Trgovanje je automatski zaustavljeno na 7. stop nivou.

- k. Softver je - postupajući prema našem nalogu - prodao Apple- ove akcije pri ceno od 595\$.

9. Retultat trgovanja:

- a. Kupovina Apple- ovih akcija je sprovedena pri ceni od 429\$
- b. Prodaja pri 595\$
- c. To predstavlja profit od 38%
- d. Trgovanje je trajalo manje od 3 meseca

Rekapitulacija: Trgujući akcijama kompanije Apple

za manje od 3 meseca, ostvarili smo profit od 38%.

Sada već vidiš da poslovanje na berzi predstavlja profesiju koja je zaista lepa i može da se nauči.

Berzanski trgovci smatraju da je trgovanje na berzi najbolja profesija na svetu.

Ja takođe delim ovo mišljenje.

Šta sve berza može da ti pruži?

- natprosečne prihode
- puno slobodnog vremena
- slobodu i nezavisnost od drugih ljudi
- sigurniju budućnost

Ako ti se svideo sadržaj ove kratke brošure, slične informacije možeš i dalje da dobijaš prateći našu web stranicu **www.skolaberze.net**, kao i našu facebook stranicu: **www.facebook.com/forexberzaedukacija/**

Ukoliko imaš bilo kakva pitanja u vezi sa ovde navedenim sadržajem, obrati nam se slobodno putem e-mail- a: **info@skolaberze.net** ili telefona: **062 81 65 665**.

Želimo ti puno uspeha u daljem upoznavanju sveta berzanskog poslovanja i puno uspešnih trgovanja!